

การพัฒนาของหมู่บ้านกุแคง

ในอดีตเมื่อ 30 ปีที่ผ่านมาหมู่บ้านกุแคงยังไม่มีโครงการพัฒนาหมู่บ้านอย่างจริงจัง ไม่ว่าทางด้านการเกษตรกรรม สังคม และอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่การพัฒนาหมู่บ้านจึงเป็นไปในรูปของการเข้ามาดำเนินการเองจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ เกษตรอำเภอและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ สำหรับชาวบ้านนั้น ไม่ได้มีบทบาทโดยตรงถึงแม้ว่าจะมีสภาตำบลตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย และตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลก็ตาม ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจึงเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการทั้งสิ้น

โครงการพัฒนาหมู่บ้านกุแคงเริ่มมีขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2514 โดยการริเริ่มจากกรมการพัฒนาชุมชนมีข้าราชการของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยที่เรียกว่า "พัฒนากร" เข้าไปเป็นผู้ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน มีหน้าที่ในการแนะนำช่วยเหลือชาวบ้านให้มีความคิดริเริ่ม และร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาตนเองขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการพัฒนาคนและพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

การดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านมีดังนี้ คือ

1. ให้มีการคัดเลือกกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ประกอบด้วยผู้แทนซึ่งเป็นประชาชนในหมู่บ้านที่ได้รับเลือกมาปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาหมู่บ้าน
2. มีการจัดตั้งกลุ่มประชาชน คือ
 - 2.1 กลุ่มทางสังคม ได้แก่
 - กลุ่มเยาวชน
 - กลุ่มชาวบ้าน (ทำกิจกรรมหมู่บ้าน)
 - จัดตั้งศูนย์เด็กเล็ก
 - 2.2 กลุ่มทางเศรษฐกิจ
 - กลุ่มอาชีพ
 - กลุ่มออมทรัพย์

3. จัดให้มีโครงการพัฒนาของหมู่บ้าน ได้แก่

3.1 การส่งเสริมอาชีพทางการเกษตร ได้แก่

3.1.1 ส่งเสริมการปลูกพืช ได้แก่ การเพาะเห็ด ปลูกถั่วเหลือง ถั่วลิสง ฯลฯ

3.1.2 ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงปลา

การส่งเสริมอาชีพทางการเกษตรดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักวิชาการ โดยมีเจ้าหน้าที่เกษตรประจำตำบลเป็นผู้ให้บริการทางค่านวิชาการแก่ชาวบ้าน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนใช้เวลาว่างจากการทำนา มาเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ โดยวิธีที่มีประสิทธิภาพ อันนำมาซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นแก่ครอบครัวของชาวบ้าน

3.2 ส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ เช่น

3.2.1 โครงการส่งเสริมอาชีพทำไฟแช็ค

3.2.2 โครงการส่งเสริมการออมทรัพย์ของประชาชนในหมู่บ้าน

3.3 การพัฒนาสิ่งแวดล้อม

โครงการปรับปรุงขยายถนนภายในหมู่บ้าน โครงการนี้เป็นความร่วมมือของชาวบ้านที่จะช่วยกันทำให้สภาพถนนภายในหมู่บ้านดีขึ้น โดยอาศัยแรงงานของชาวบ้านเอง

3.4 โครงการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็ก

3.5 โครงการพัฒนาอนามัยและสาธารณสุขมูลฐาน

3.6 โครงการพัฒนาของกรมการปกครอง

โดยสรุปแล้วโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านจะมีผู้รับผิดชอบโครงการและการปฏิบัติตามโครงการหลายฝ่ายด้วยกัน คือ

- คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)

- เจ้าหน้าที่จากหน่วยราชการ คือ พัฒนาการ เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ อนามัยอำเภอและบุคลากรของหน่วยงาน 4 กระทรวงหลักที่จัดส่งมาโดยเฉพาะสำหรับแต่ละโครงการ

- ราษฎรที่อยู่ในหมู่บ้านต่างก็มีส่วนร่วมในการที่จะนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำอย่างใกล้ชิด

โครงการพัฒนาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2514-2527)

โครงการพัฒนาของหมู่บ้านกุแคงเริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2514 ดังกล่าว โดยมีกาเสนอโครงการสู่คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และนำเสนอต่อสภาตำบลจนถึงระดับอำเภอ โครงการต่าง ๆ มีการดำเนินการพัฒนากันอย่างต่อเนื่อง ในบางโครงการก็ปฏิบัติงานมาจนถึงปัจจุบัน บางโครงการก็ล้มเลิกไป ตัวอย่างเช่น

ปี พ.ศ. 2515 มีโครงการส่งเสริมอาชีพทำไฟแช็ค ซึ่งในเวลานั้นผู้ที่ประกอบอาชีพนี้มีรายได้ดี และถือเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่สมควรจะสนับสนุนในแง่ของการผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองประจำหมู่บ้าน มีบุคคลอื่นใดให้ความสนใจต่ออาชีพนี้ แต่ในปัจจุบันได้ขยายไปสู่หมู่บ้านอื่น บุคคลผู้มีความชำนาญในหมู่บ้านกุแคงจึงได้เลิกอาชีพนี้ไป

ในปีเดียวกันนี้ได้มีโครงการอีกโครงการหนึ่ง คือ โครงการศูนย์เด็กเล็กหรือเด็กก่อนวัยเรียน ได้รับการสนับสนุนจากพัฒนากรและราษฎรในหมู่บ้าน เพื่อช่วยเหลือแม่เฒ่าภรรยาบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรในวัยก่อนเข้าโรงเรียน และเป็นการนำเด็กเล็กเข้าสู่การปูพื้นฐานของการศึกษาอย่างถูกต้อง โดยอาศัยสถานที่ของโรงเรียนประจำหมู่บ้านเป็นศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งได้ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีโครงการพัฒนาในด้านเยาวชนอีก คือการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนประจำหมู่บ้าน โดยการรวมกลุ่มเยาวชนขึ้นเพื่อให้การอบรมแนะนำให้มีลักษณะเป็นผู้นำ และเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต มีอาชีพเป็นหลักฐาน

ปี พ.ศ. 2516 มีโครงการที่สำคัญสองโครงการ คือ โครงการฝึกอบรมกลุ่มอาชีพเลี้ยงสุกร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงหมู และให้การอบรมแก่กลุ่มสมาชิกผู้สนใจให้มีความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงสุกรอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้เกิดรายได้แก่ผู้เป็นสมาชิก และเมื่อกลุ่มจำหน่ายสุกรไปแล้วก็จะแบ่งรายได้ 10% จากการผสมพันธุ์แก่ผู้รับผิดชอบพ่อพันธุ์สุกร ส่วนผลกำไรก็จะมีการแบ่งปันกันในระหว่างสมาชิกของกลุ่มต่อไป

โครงการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเลี้ยงปลา มีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมผู้ที่สนใจการเลี้ยงปลาเพื่อให้คำแนะนำอบรมให้มีความรู้ในการเลี้ยงปลาอย่างถูกวิธีและหลักวิชาการ โดยอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ภายใต้การแนะนำของประมงจังหวัด

ปี พ.ศ. 2517 โครงการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลือง

โครงการปราบแมลงและหนอนลำไย

โครงการพัฒนาประจำปี พ.ศ. 2518 และ 2519

โครงการส่งเสริมเยาวชนปลูกพืชไร่ โครงการนี้เป็นโครงการเฉพาะกิจ ที่จัดตั้งขึ้นเนื่องด้วยความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมเยาวชนให้หันมาสนใจในการเกษตรกรรม และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

โครงการพัฒนาประจำปี พ.ศ. 2520

โครงการพัฒนาอนามัยและสาธารณสุขมูลฐาน

โครงการนี้เริ่มอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2520 เป็นโครงการแบบเบ็ดเสร็จ โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน อันเนื่องจากนโยบายของรัฐบาล ผู้ที่ทำหน้าที่ในหมู่บ้านคือ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) ประจำหมู่บ้านละ 1 คน และผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ผสส.) ประจำหมู่บ้านละ 1 คน บุคคลทั้งสองได้มาจากการสำรวจแบบสังคมนิติ และเป็นบุคคลที่พร้อมจะเสียสละเพื่อชุมชน ซึ่งได้รับการอบรมจากกระทรวงสาธารณสุขให้มีความรู้ในด้านการสาธารณสุขพื้นฐาน มีหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขของรัฐในด้านการอนามัยและโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนการให้ข่าวสารทางด้านสาธารณสุขของรัฐในด้านการอนามัยและโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนการให้ข่าวสารทางด้านสาธารณสุขแก่ชาวบ้านและให้คำแนะนำการใช้ยาประจำบ้านอย่างง่าย ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีส่วนในการจัดตั้งกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้านอีกด้วย

ในปัจจุบันหมู่บ้านกุแควมีโครงการพัฒนาที่ดำเนินการอยู่หลายโครงการ ที่สำคัญ ๆ

ได้แก่

1. โครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้าน
2. โครงการกลุ่มออมทรัพย์
3. กองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ

4. โครงการศูนย์เด็กเล็ก
 5. โครงการสาธารณสุขหมู่บ้าน
- ฯลฯ

โครงการพัฒนาทางด้านจิตใจ

คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านได้จัดให้มีการอบรมธรรมะแก่เยาวชนและคนหนุ่มสาวในหมู่บ้าน โดยเปิดโอกาสแก่เยาวชนได้นำเอาปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่เป็นปัญหาของกลุ่มและปัญหาทางธรรมะมาปรึกษาร่วมกันระหว่างที่มีการอบรมประจำปี โดยมีบุคลากรทางฝ่ายศาสนาและฝ่ายปกครองมารวมช่วยให้คำแนะนำปรึกษาในการแก้ไขปัญหแก่เยาวชน นับว่าเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านมาก กล่าวคือทำให้เยาวชนและคนหนุ่มสาวตลอดทั้งผู้ใหญ่ได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจ เพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องในสังคม

การปกครองภายในหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ดูแลและปกครองราษฎรในหมู่บ้านทั้งหมด โดยขึ้นตรงต่อกำนันและนายอำเภอ ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านขึ้น โดยให้ราษฎรในหมู่บ้านทั้งหมดคัดเลือกตัวแทนจากราษฎรภายในหมู่บ้านจำนวน 8 คน เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อทำหน้าที่บริหารงานของหมู่บ้าน โดยให้เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อสภาตำบล กรรมการแต่ละคนรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและเป็นที่ปรึกษาแก่ชาวบ้าน รวมทั้งประสานงานกับกลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านเพื่อนำเรื่องราวขึ้นสู่สภาตำบล

โครงการต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านนั้นจะมาจากความต้องการของราษฎร โดยชาวบ้านจะเสนอเรื่องต่อกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) เพื่อจัดทำโครงการเสนอต่อสภาตำบลเพื่อความเห็นชอบ แล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาอำเภอ คณะกรรมการพัฒนาและประสานงานส่วนจังหวัดตามลำดับ ถ้าหากโครงการนั้นได้รับการอนุมัติให้จัดทำได้ ก็จะมอบให้คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินงาน โดยจะมีพัฒนากร เป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำในด้านวิชาการและการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ คณะกรรมการหมู่บ้านยังได้จัดหน่วยอาสาสมัครประจำหมู่บ้านขึ้น เพื่อช่วยงานด้านการปกครองและดูแลทุกข์สุขของราษฎรในหมู่บ้าน ซึ่งมีอาสาสมัครของหมู่บ้าน ดังนี้ คือ

1. หน่วยไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) ประจำหมู่บ้าน เป็นอาสาสมัครที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือตำรวจในการรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน ช่วยดูแลคุ้มครองหมู่บ้าน จับโจรผู้ร้าย ฯลฯ
2. เยาวชนอาสาสมัคร (ยอส.) ประจำหมู่บ้าน เป็นอาสาสมัครของเยาวชนที่ทำหน้าที่คานทหาร มีการฝึกอบรมและเตรียมพร้อมเพื่อที่จะรักษาความปลอดภัยและความมั่นคงภายในหมู่บ้าน
3. กองหนุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ (กนช.) อยู่ในความดูแลของสี่สี่อำเภอ มีการฝึกอบรมและเตรียมพร้อมเพื่อร่วมมือป้องกันชาติ
4. ลูกเสือชาวบ้าน (ลสขบ.) อยู่ในความควบคุมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน.

คค/ปพ/วช

30/9/28

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ลักษณะทางสังคมของหมู่บ้านกุแคงในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านด้วยกัน ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่วนใหญ่มีแนวโน้มสอดคล้องกับพัฒนาการของลักษณะทางสังคมของหมู่บ้านในภาคเหนือโดยทั่วไป และคล้อยตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมในวงกว้างคือสังคมไทยโดยรวม ความเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร เป็นตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัด โดยที่ประชากรของกุแคงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาที่จำนวนประชากรของประเทศไทยขยายตัวอย่างมาก และเมื่อโครงการวางแผนครอบครัวในระดับชาติเริ่มประสบผลสำเร็จ จึงส่งผลให้เกิดภาวะการคงตัวในขนาดของประชากรในหมู่บ้านกุแคงด้วย

ในด้านการศึกษา นั้น แม้สถานศึกษาภายในหมู่บ้านคือโรงเรียนบ้านกุแคงจะ ไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่การติดต่อไปมาหาสู่กับสังคมภายนอกหมู่บ้านมีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว ทำให้โอกาสและความต้องการทางการศึกษาของชาวบ้านเพิ่มขึ้น และสถานศึกษาภายในสามารถตอบสนองต่อความต้องการนี้ได้พอสมควร โอกาสในการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งภาวะทางเศรษฐกิจและความเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมส่วนหนึ่ง มีผลทำให้ลักษณะครอบครัวในกุแคงเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยส่วนรวมยังมีลักษณะของชาวชนบทอยู่มาก เช่นการให้ความนับถือกันตามอาวุโส หรือการที่บุคคลในครอบครัวใช้ชีวิตร่วมทุกข์ร่วมสุขกันจนเกษรา ไม่ปรากฏปัญหาการหย่าร้าง ดังเช่นในสังคมเมือง

สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านกุแคงโดยทั่วไปส่วนใหญ่ยังคงขึ้นอยู่กับการเกษตร การเปลี่ยนแปลงที่สังเกตได้คือการให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นแก่ผลผลิตที่ทำรายได้สูงคือลำไย นอกจากนี้วิถีการเพาะปลูกก็เปลี่ยนไปจากเดิมมาก มีการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรสมัยใหม่มาใช้ เช่น มีการปลูกพืชหมุนเวียน การใช้เครื่องทุ่นแรงและปุ๋ยวิทยาศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจของชาวบ้าน ทำให้มีรายได้สูงขึ้น และมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นอันส่งผลต่อความเจริญทางวัตถุภายในหมู่บ้าน เช่น การมีเครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ หรือยานพาหนะไว้ใช้ เป็นต้น

สิ่งที่ประสมความเปลี่ยนแปลงน้อยมากในหมู่บ้านกุแคงคือสถาบันศาสนา วัคยังคงเป็นจุดศูนย์กลางที่สำคัญที่สุดของหมู่บ้าน ในขณะที่เจ้าอาวาสยังคงเป็นผู้นำที่ขาดไม่ได้ของกิจกรรมทุกอย่างที่จัดขึ้น คำสอนและกฎทางศีลธรรมของพุทธศาสนายังคงมีอิทธิพลต่อจิตใจ

ของชาวบ้านโดยทั่วไป ในส่วนของประเพณีต่าง ๆ อันเกิดจากการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อทางไสยศาสตร์ และความสนุกสนานรื่นเริงเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านนั้น ส่วนใหญ่ยังคงรักษารูปแบบต่าง ๆ ไว้ได้เหมือนเดิม เช่น ประเพณีสงกรานต์และงานทานก๋วยสลาก เป็นต้น อย่างไรก็ตามความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกเหนือธรรมชาติบางอย่างเช่นความเชื่อในเรื่องผี ประสพกับการทำลายจากความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาแผนใหม่และการติดต่อกับสังคมภายนอก ทำให้ความเชื่อดังกล่าวเสื่อมคลายลงในหมู่คนหนุ่มสาว

ในด้านโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านกู่แดงนั้น ถึงแม้ว่าชาวบ้านจะเข้ามา มีบทบาทร่วมด้วยก็ตาม แต่กล่าวได้ว่าโดยส่วนรวมเป็นการริเริ่มจากภายนอกโดยการเข้ามา คำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐบาล ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อสิบกว่าปีมาแล้ว โครงการบางโครงการได้ ล้มเลิกไปในขณะที่หลายโครงการยังคงมีการพัฒนาต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามโครงการที่ โครงสร้างของการพัฒนาบางส่วนได้กลายเป็นงานประจำของหมู่บ้านไปแล้ว ทำให้ความ กระตือรือร้นของชาวบ้านในโครงการ เหล่านั้นลดลงไปบ้าง

การศึกษาวิจัยเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของหมู่บ้านกู่แดงในช่วง ระยะเวลา 30 ปีในครั้งนี้ เป็นงานวิจัยซึ่งมีข้อจำกัดในด้านเวลาที่ใช้ในการศึกษา ดังนั้นการวิจัย เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านกู่แดงในโอกาสต่อไปควรจะเป็นการวิจัยเชิงชาติ พันธุ์วรรณนาที่ใช้เวลาศึกษาให้ครบปี เพื่อที่จะได้มีการ เปรียบเทียบข้อมูลเชิงสถิติและเชิง บรรยายอย่างละเอียดถี่ถ้วน ระหว่างสิ่งที่ได้รับการบันทึกไว้ในการศึกษาวิจัยครั้งแรก (พ.ศ. 2497) กับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปในระยะเวลาต่อมา.
